

Η ΜΙΚΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Ελένη Γιαννακοπούλου

Μέλος ΣΕΠ / Θ.Ε. «Εκπαίδευση Ενηλίκων»

Η μικροδιδασκαλία είναι μια εργαστηριακή άσκηση στην οποία μικρές ομάδες σπουδαστών με τη βοήθεια ενός συμβούλου-καθηγητή διερευνούν τις διαδικασίες της διδασκαλίας λειτουργώντας διαδοχικά ως εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι.

Μια πρώτη βασική παραδοχή της είναι ότι μαθαίνουμε από:

- τον αναστοχασμό της δικιάς μας διδακτικής δραστηριότητας
- τη λειτουργία μας ως «εκπαιδευομένων» ενώ μας διδάσκουν άλλοι και
- την ανάλυση και συζήτηση αυτών των δύο διαφορετικών εμπειριών.

Μια δεύτερη βασική παραδοχή της είναι ότι υπάρχουν πολλές διαδικασίες που οδηγούν στην αποτελεσματική διδασκαλία οπότε κάθε εκπαιδευτής μπορεί να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του παρατηρώντας διδακτικές δραστηριότητες άλλων και συζητώντας ζητήματα διδασκαλίας, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο του μαθήματος, το προσωπικό ύφος κάθε διδάσκοντα ή την εμπειρία του.

Κατά μία έννοια η μικροδιδασκαλία είναι μια μορφή περιορισμένης χρονικά μαθητείας, που σκοπό έχει να φέρει σε άμεση επαφή τον «εκπαιδευόμενο» με διδακτικές δεξιότητες και με διάφορα διδακτικά προβλήματα ώστε να βελτιώσει τη διδακτική του ευχέρεια. Με τον τρόπο αυτό τον βοηθά να γνωρίσει και να συνειδητοποιήσει τις διδακτικές του αδυναμίες, ελλείψεις και ατέλειες.

Η μικροδιδασκαλία ως μέθοδος εκπαίδευσης εκπαιδευτών εφαρμόστηκε αρχικά από τον Dwight W. Allen στο Πανεπιστήμιο Stanford των ΗΠΑ το 1961 και έκτοτε διαδόθηκε ευρύτερα.

Η θεωρητική αφετηρία της μικροδιδασκαλίας, όπως έχει αναλυθεί από τους Allen και Ryan (στο βιβλίο τους Allen, D. W. & Ryan, Kevin A, 1969) βασίζεται στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura.

Η θεωρία του Bandura, η οποία αποτελεί έναν συνδυασμό βασικών παραδοχών για τη μάθηση, που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της ψυχολογίας της συμπεριφοράς και της γνωστικής ψυχολογίας, υιοθετεί τις ακόλουθες θέσεις για τη μάθηση και την ανθρώπινη συμπεριφορά:

- α. Η ανθρώπινη συμπεριφορά δεν προέρχεται ούτε αποκλειστικά από εσωτερικές ούτε αποκλειστικά από εξωτερικές επιδράσεις, αλλά είναι αποτέλεσμα *συνδυασμού* των δύο αυτών τύπων επιδράσεων (Bandura, A., 1971/1977).
- β. Η ανθρώπινη *νοητική δραστηριότητα* αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ο άνθρωπος αναπαριστά νοητικά τα εξωτερικά συμβάντα με

συμβολισμούς και χρησιμοποιεί γλωσσικές και φαντασιακές αναπαραστάσεις ως οδηγούς της συμπεριφορά του.

- γ. Η ανθρώπινη συμπεριφορά ελέγχεται κατά κύριο λόγο από τα *προβλεπόμενα αποτελέσματα της*. Ο άνθρωπος δημιουργεί, με βάση προηγούμενες εμπειρίες του, συγκεκριμένες προσδοκίες από την έκβαση των ενεργειών του και οι προσδοκίες αυτές ρυθμίζουν αντίστοιχα τη συμπεριφορά του. Για παράδειγμα, όταν βρέχει δεν περιμένουμε πρώτα να βραχούμε και μετά να χρησιμοποιήσουμε ομπρέλα.
- δ. Ουσιαστική συνιστώσα της ανθρώπινης μάθησης αποτελεί η *μάθηση με παρατήρηση*. Οι άνθρωποι, σε πάρα πολλές περιπτώσεις, παρατηρούν άμεσα ή έμμεσα (τηλεόραση, κινηματογράφος, video, βιβλία κλπ) τι κάνουν οι άλλοι και μιμούνται τη συμπεριφορά τους. Η συμπεριφορά την οποία μιμούνται ή ο φορέας της συμπεριφοράς την οποία μιμούνται αποτελεί *πρότυπο* ή *μοντέλο συμπεριφοράς*. Αυτός ο τύπος μάθησης από παρατήρηση προτύπων είναι περισσότερο αποτελεσματικός από κάθε άλλο τύπο μάθησης.
- ε. Η παρατήρηση του προτύπου δεν διευκολύνει απλά τη μίμησή του από τον παρατηρητή, αλλά με μία έννοια προκαλεί διεργασίες *ταύτισης του παρατηρητή με το πρότυπο*: ο παρατηρητής προσπαθεί να κάνει αυτό που κάνει ή να γίνει αυτό που είναι το πρότυπο. Το πρότυπο μιας μίμησης δεν χρειάζεται απαραίτητα να είναι πραγματικό πρόσωπο. Μπορεί να είναι φανταστικό, ακόμη και υποθετικό.
- στ. Η παρατήρηση ενός προτύπου συντελεί στη μάθηση με ένα διπλό τρόπο:
- Ο παρατηρητής *μαθαίνει να κάνει κάτι*, μαθαίνει δηλαδή νέες συμπεριφορές τις οποίες παρατηρεί στο πρότυπο και αναπτύσσει νέες δεξιότητες, και παράλληλα ή ταυτόχρονα
 - Ο παρατηρητής *μαθαίνει να μην κάνει κάτι*, αποφεύγοντας συμπεριφορές τις οποίες δεν παρατηρεί στο πρότυπο.
- ζ. Οι ακόλουθες, αλληλεξαρτώμενες μεταξύ τους, διεργασίες βρίσκονται στη βάση της *μάθησης με παρατήρηση*:
- η *παρακολούθηση*, κατά την οποία το πρότυπο αποσπά την προσοχή του παρατηρητή,
 - η *διατήρηση*, κατά την οποία ο παρατηρητής συγκρατεί μια συγκεκριμένη συμπεριφορά του προτύπου με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι δυνατή η ανάκλησή της,
 - η *αναπαραγωγή*, κατά την οποία ο παρατηρητής είναι σε θέση να επαναλάβει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά του προτύπου και
 - η *ενίσχυση*, κατά την οποία ο παρατηρητής είναι σε θέση να επαναλάβει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, παίρνοντας υπόψη του, όμως, τα προβλεπόμενα αποτελέσματά της.

Η θεωρητική βάση της σύγχρονης μορφής της μικροδιδασκαλίας, έχει εμπλουτιστεί (πέρα από τις θεωρητικές καταβολές της στις θεωρίες μάθησης της ψυχολογίας της συμπεριφοράς

και της γνωστικής ψυχολογίας) με τις θεωρητικές θέσεις του Vygotsky (Vygotsky, L.S., 1977) για τον πρωτίστως κοινωνικό χαρακτήρα της μάθησης.

Μία από τις βασικές θέσεις της θεωρίας του Vygotsky δέχεται ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν μέσα από τις εμπειρίες άλλων ανθρώπων, επομένως οι κοινές δραστηριότητες με πιο έμπειρα άτομα και η μαθητεία αποτελούν ουσιαστικές μαθησιακές δραστηριότητες, στη διαμόρφωση των οποίων οι κοινωνικές σχέσεις και η κοινωνική αλληλόδραση που αναπτύσσεται στο πλαίσιό τους παίζουν καθοριστικό ρόλο. Η θέση αυτή προσφέρει μια ευρύτερη οπτική στη μικροδιδασκαλία ως μαθησιακή δραστηριότητα.

Μια μικροδιδασκαλία περιλαμβάνει, σε γενικές γραμμές την οργάνωση μιας διδακτικής ενότητας και την παρουσίαση ενός μέρους της σε χρονική διάρκεια 10-20 λεπτών, το οποίο συνήθως βιντεοσκοπείται, ώστε εκτός από τους «εκπαιδευόμενους» να είναι σε θέση και αυτός που διδάσκει να δει στην ταινία τον εαυτόν του διδάσκοντα, αμέσως μετά την πραγματοποίησή της ή αργότερα. Ακολουθούν σχόλια και κρίσεις από τους «εκπαιδευόμενους» και το σύμβουλο-καθηγητή. Τελικά η βιντεοταινία, σε συνδυασμό με τα σχόλια και τις κρίσεις βοηθούν αυτόν που δίδαξε να αποκτήσει μια εικόνα του εαυτού του ως διδάσκοντα και του μαθήματος που οργάνωσε, ώστε να τα βελτιώσει.

Μια μικροδιδασκαλία επιτυγχάνει το βέλτιστο των αποτελεσμάτων της, όταν συνδυάζεται με την παρακολούθηση και αποτίμηση «πρότυπων» διδασκαλιών καταγραμμένων σε βιντεοταινίες.

Κάθε μικροδιδασκαλία απαιτεί αναλυτικό και σαφή σχεδιασμό, ο οποίος περιλαμβάνει απαραίτητα (όπως περιγράφεται σχηματικά στην 3^η εργασία):

1. **Σαφή διατύπωση των εκπαιδευτικών στόχων** της μικροδιδασκαλίας, οι οποίοι πρέπει να διακρίνονται σε στόχους που επιδιώκουν την απόκτηση γνώσεων, σε στόχους που επιδιώκουν την απόκτηση δεξιοτήτων και σε στόχους που επιδιώκουν την ανάπτυξη στάσεων. Είναι αυτονόητο, ότι οι στόχοι της μικροδιδασκαλίας
(α) **πρέπει να συναρτώνται άμεσα με τους στόχους της διδακτικής ενότητας** και
(β) **να είναι δυνατή η επίτευξή τους** στον περιορισμένο χρόνο της μικροδιδασκαλίας.
2. **Κατάλληλη διάρθρωση της διδακτικής ύλης** σε θέματα (υποενότητες) σε αντιστοιχία με το περιεχόμενο του μαθήματος.
3. **Επαρκή κατανομή του χρόνου** σε αντιστοιχία με το περιεχόμενο κάθε θέματος.
4. **Επιλογή των κατάλληλων για κάθε θέμα εκπαιδευτικών τεχνικών και επαρκή αιτιολόγησή τους.**
5. **Επιλογή των κατάλληλων για κάθε θέμα εκπαιδευτικών μέσων και επαρκή αιτιολόγησή τους.**

Κατά την εκτέλεση της μικροδιδασκαλίας έχει ιδιαίτερη σημασία:

1. **η υλοποίηση του σχεδίου** της μικροδιδασκαλίας ως προς την διάρθρωση της διδακτικής ύλης
2. **η τήρηση της χρονικής κατανομής** των θεμάτων της μικροδιδασκαλίας
3. **η εφαρμογή** των εκπαιδευτικών τεχνικών
4. **η χρησιμοποίηση** των εκπαιδευτικών μέσων
5. **η παιδαγωγική σχέση και η επικοινωνία** που αναπτύσσεται με τους εκπαιδευόμενους (θετικό κλίμα, ενθάρρυνση, υποκίνηση συμμετοχής, ενίσχυση διαλόγου, κλπ)

Η επιστημονική τεκμηρίωση της μικροδιδασκαλίας, ως μορφής άσκησης στη διδακτική πράξη, διέτρεξε διάφορα στάδια στα σαράντα περίπου χρόνια της ιστορίας της, με αφετηρία την πρώτη συστηματοποίησή της στις αρχές της δεκαετίας του 1970 ως σήμερα. Σε κάθε, όμως, περίπτωση και παρά τα όποια μειονεκτήματα της έχουν κατά καιρούς αποδοθεί βασική επιδίωξή της υπήρξε ο συνδυασμός της θεωρίας με την πράξη της διδασκαλίας με στόχο την αποτελεσματική κατάρτιση των εκπαιδευτών.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Allen, D. W. & Ryan, Kevin A, (1969) *Microteaching*. Addison - Wesley, Reading, Mass.
- Bandura, A., (1971/1977) *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall,
- Cornford, I. R. (1991) *Microteaching skill generalization and transfer: Training preservice teachers in introductory lesson skills*. *Teaching and Teacher Education*, 7, 25-56
- Perlberg A (1970) *Microteaching: a new procedure to improve teaching and training* *British Journal of Educational Technology* 1 (1) 35-43.
- Vygotsky, L.S., (1977) *Νους στην κοινωνία*, Gutenberg, Αθήνα.